

Sygn. akt II PK 227/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 listopada 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek (przewodniczący)

SSN Zbigniew Korzeniowski

SSN Zbigniew Myszka (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa K. G., W. P., M. G., K. M., S. A.

przeciwko N. Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł. obecnie X. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w P.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Spółecznych i Spraw Publicznych w dniu 17 listopada 2016 r.,

skarg kasacyjnych powodów od wyroku Sądu Okręgowego w Z.

z dnia 20 marca 2015 r., sygn. akt IV Pa (...),

1. uchyla zaskarżony wyrok tylko w części wymagającej zbadania legalności okresowego obniżenia kwoty ekwiwalentu za diety i ryczałty za noclegi z 40 euro do 38 euro i sprawę w tym zakresie przekazuje Sądowi Okręgowemu w Z. do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego w tej części,

2. oddala skargi kasacyjne w pozostałym zakresie bez obciążania skarżących kosztami postępowania kasacyjnego w tej części.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Z. IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 20 marca 2015 r. oddalił apelację powodów: K. G., W. P., M. G., K. M. oraz S. A. od wyroku Sądu Rejonowego w Z. - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 6 sierpnia 2014 r. oddalającego powództwa o zapłatę od pozwanej N. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł. (aktualnie X. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P.) niewypłaconych ryczałtów za noclegi z tytułu podróży służbowych, a ponadto obciążył każdego z powodów kosztami postępowania apelacyjnego w kwocie po 1.800 zł.

W sprawie tej ustalono, że powodowie byli zatrudnieni w pozwanej spółce na stanowiskach kierowców w transporcie międzynarodowym. Obok wynagrodzenia zasadniczego otrzymywali ekwiwalenty za pranie odzieży i za środki czystości oraz składnik określany jako „diety”. Od 1 września 2006 r. u pozwanego obowiązywał regulamin wynagradzania, zgodnie z którym pracownikom przysługiwały diety z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju oraz poza granicami kraju. Wysokość diet była uregulowana w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju i wynosiła wówczas 40 euro za pełną dobę. Zgodnie z § 15 ust. 3 regulaminu wynagradzania z dnia 1 kwietnia 2010 r., wysokość diet rozumianych jako dodatek z tytułu zwiększonych kosztów ponoszonych przez pracowników związanych z podróżą służbową poza granicami kraju wynosiła łącznie 38 euro za każdą dobę, z czego kwota 13 euro stanowiła dietę na pokrycie zwiększonych kosztów wyżywienia w czasie podróży, a kwota 25 euro miał pokrywać inne zwiększone koszty socjalne. Wejście w życie regulaminu zostało poprzedzone konsultacją związkową i nastąpiło 15 kwietnia 2010 r. Zgodnie z treścią nowego regulaminu, za czas podróży służbowej przysługiwały świadczenia określone przepisami wydanymi przez Ministra Gospodarki i Pracy dla sfery budżetowej, czyli diety oraz ryczałty za nocleg, z tym że nie przysługiwał ryczałt za nocleg kierowcy, przy niekorzystaniu z hotelu, jeżeli

samochód był wyposażony w miejsce do spania. Analogicznie kwestia ta została uregulowana w regulaminie pracy obowiązującym od dnia 13 lipca 2011 r. Natomiast w porozumieniu zawartym 3 grudnia 2010 r. przez NSZZ Solidarność Pracowników N. Sp. z o.o. w P. z zarządem N. Sp. z o.o. w Ł. ustalono, że od 1 stycznia 2011 r. wysokość diet „rozumianych jako dodatek z tytułu zwiększonych kosztów związanych z podróżą służbową poza granicami kraju” wynosi 41 euro za każdą pełną dobę podróży służbowej, z czego kwota 14 euro stanowi dietę na pokrycie zwiększonych kosztów wyżywienia w czasie podróży służbowej, a kwota 27 euro przysługuje na inne koszty socjalne. W kolejnym porozumieniu ustalono, że od 1 marca 2012 r. wysokość diet rozumianych jako dodatek z tytułu zwiększonych kosztów związanych z podróżą służbową poza granicami kraju wynosi 42 euro za każdą pełną dobę podróży służbowej, z czego kwota 14 euro stanowi dietę na pokrycie zwiększonych kosztów wyżywienia w czasie podróży służbowej, a kwota 28 euro na zwiększenie innych kosztów socjalnych. Każdorazowo zmiana regulaminu wynagradzania była obwieszczana na tablicy ogłoszeń, a ponadto pracownicy mogli się z nim zapoznać w dziale kadr i płac.

Flota pojazdów pozwanego składa się aut marki Renault, w których kabiny są przystosowane dla dwóch kierowców, wyposażone w dwa łóżka o długości ok. 2 m i szerokości ok. 1 m, klimatyzację działającą w czasie pracy silnika oraz ogrzewanie postojowe i wentylację postojową. Pozwany nie wyposaża kabin w pościel dla kierowców, którzy używają własnej pościeli, natomiast wypłaca im miesięczny ekwiwalenty za pranie oraz za inne środki czystości. Powodowie w spornym okresie odbywali podróże na obszarze państw Unii Europejskiej. Wyjeżdżali w pojedynczej obsadzie w trasy trwające około trzech tygodni. Nocowali w kabinach samochodów, na co wyrazili zgodę podejmując pracę na rzecz pozwanego. Najczęściej noclegi odbywali w pojazdach zatrzymywanych na stacjach benzynowych, parkingach przy autostradzie, ale też w bazach pozwanego, zdarzało się, że nocowali „przy firmie klienta”. O miejscu, w którym kierowca zatrzymywał się na postój, decydował jego okres jazdy oraz czas pracy. Powodowie nie nocowali w hotelach, motelach ani pensjonatach. Nie przedkładali pozwanemu pracodawcy żadnych rachunków z tytułu kosztów noclegów. Podczas postojów „noclegowych” na stacjach benzynowych, parkingach oraz w bazach

pozwanego położonych w wielu krajach Europy korzystali z węzłów sanitarnych. Najczęściej w ramach opłaty parkingowej, którą pokrywał pozwany na podstawie rachunku, kierowca miał tam zapewniony prysznic, toaletę i „minimum socjalne”.

Sądy obu instancji uznały, że roszczenia powodów nie zasługiwały na uwzględnienie. Sąd Okręgowy podzielił w całości ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji oraz wywiedzione z nich skutki prawne. W ich ocenie, zebrany materiał dowodowy wskazuje, że powodowie wiedzieli, iż wypłacana dieta pokrywa w całości ich koszty związane z podróżami i zgadzali się na nocowanie w kabinach pojazdów. W całym okresie zatrudnienia nie występowali z żądaniem wypłaty ryczałtu za noclegi, nie korzystali z noclegów w hotelu, motelu lub pensjonacie, mieli świadomość, że z tytułu podróży otrzymują diety w wysokości 40 euro za dobę (następnie 38, 41 i 42 euro); że nie przysługuje im zwrot wydatków i kosztów nieudokumentowanych „kwitami” ani fakturami, wreszcie z tym, że ich miejscem pracy w charakterze kierowców międzynarodowych jest terytorium Europy. Byli świadomi, że nie przysługują im ryczałty za noclegi przy niekorzystaniu z hotelu, jeżeli samochód wyposażony był w miejsce do spania.

Ponadto Sąd Okręgowy w całości podzielił ocenę Sądu pierwszej instancji o zachowaniu przez pozwanego trybu wymaganego dla wejścia w życie regulaminu wynagradzania z kwietnia 2010 r. Ważności postanowienia tego regulaminu o podziale diety nie niweczy okoliczność, że we wcześniejszym porozumieniu z 18 listopada 2009 r. nie zamieszczono takiego zapisu. Wprowadzenie w regulaminie spornej regulacji o podziale diety miało na celu jedynie dookreślenie należności wypłacanych przez pozwanego z tytułu podróży służbowych, a dla kierowców miało być jasne, że „dieta” stanowi całość wypłacanych im należności, z których część miała pokryć zwiększone koszty żywienia, a pozostała inne koszty socjalne, w tym koszty noclegów. Pracownicy pozwanego już wcześniej, to jest przed wejściem w życie tego regulaminu, powinni zdawać sobie sprawę z tego, że „dieta” miała pokryć wszystkie koszty związane z podróżami, w tym koszty noclegów odbywanych podczas wykonywania transportu międzynarodowego.

Sąd drugiej instancji podkreślił, że przed 3 kwietnia 2010 r. kierowca w transporcie międzynarodowym nie był w podróży służbowej, tym samym nie można kwalifikować jego pracy wykonywanej za granicą jako podróży służbowej w

rozumieniu art. 77⁵ § 1 k.p., a w konsekwencji nie stosuje się do niego bezpośrednio przepisów rozporządzenia z 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz. U. Nr 236, poz. 1991). W takiej sytuacji podstawowe znaczenie mają postanowienia umowy o pracę oraz aktów wewnętrzzakładowych, zgodnie z którymi powodowie otrzymywali świadczenia w postaci diet i „innych świadczeń socjalnych”. Natomiast, co do roszczeń sprzed wejścia w życie nowelizacji do ustawy o czasie pracy kierowców (tj. sprzed 3 kwietnia 2010 r.) należało zastosować ustawę z 2004 r. przed zmianami oraz rozporządzenie (WE) nr 561/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z 13 marca 2006 r. w sprawie harmonizacji niektórych przepisów socjalnych odnoszących się do transportu drogowego oraz zmieniające rozporządzenie Rady (EWG) nr 3820/85, co zasadnie uczynił Sąd pierwszej instancji. W konsekwencji niekwestionowane było ustalenie, że pracownikom pozwanego przez cały okres zatrudnienia w podróżach służbowych wypłacane były diety w wysokości wielokrotnie wyższej od diety krajowej, a powodowie nie ponosili kosztów noclegów odbywanych w kabinach samochodów, które były rekompensowane wyższymi „dietami”.

Po 3 kwietnia 2010 r. Sąd Okręgowy zakwalifikował pracę kierowców transportu międzynarodowego już jako podróż służbową w rozumieniu art. 77⁵ § 1 k.p., jednocześnie uznając, że przepisy płacowe obowiązujące u pozwanego zaspokoiły należne im z tego tytułu świadczenia, które zostały im wypłacone. Wskazana w regulaminie wynagradzania kwota 38 euro (od 1 marca 2012 r. - 42 euro) pokrywała wszystkie koszty związane z podróżami służbowymi, w tym kwota 13, a później 14 euro była dietą na pokrycie zwiększonych kosztów żywienia, natomiast kwota 25, a następnie 28 euro zaspokajała zwiększone „inne koszty socjalne”. Celem świadczeń z tytułu podróży służbowych nie jest przysporzenie pracownikowi dodatkowych korzyści, ale pokrycie dodatkowych kosztów i wydatków. Przepisy płacowe obowiązujące u pozwanego pracodawcy przewidywały należne pracownikom świadczenia z tytułu noclegów, które wprawdzie nie zostały wprost nazwane ryczałtem za noclegi, ale realizowały takie

cele (nocnego odpoczynku) i pracownicy te świadczenia otrzymywali. Wyższe świadczenia z tego tytułu im nie przysługują, ponieważ łączna kwota „diety”, którą pobierali rekompensowała im wszystkie koszty związane z odbywanymi podróżami służbowymi.

W skardze kasacyjnej powodowie zarzucili naruszenie przepisów prawa materialnego: 1/ art. 2 ust. 2 lit. b w związku z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju z dnia 19 grudnia 2002 r. (Dz. U. Nr 236, poz. 1991 ze zm., dalej rozporządzenie z 19 grudnia 2002 r.) przez jego niezastosowanie „(w okresie do 3 kwietnia 2010 r. w drodze analogii)” w sytuacji, gdy pracownicy w okresach objętych sporem nocowali za granicą, a pozwany nie zapewnił im bezpłatnego noclegu, 2/ § 9 ust. 2 rozporządzenia przez błędną wykładnię, a w konsekwencji bezpodstawne przyjęcie, że ryczałt za nocleg nie przysługuje skarżącym, którzy nie ponieśli żadnych kosztów noclegów w zagranicznej podróży służbowej, 3/ art. 241¹³ § 2 w związku z art. 77² § 5 k.p. przez niezastosowanie i przyjęcie, że pozwany pracodawca dokonując zmiany regulaminu wynagradzania i wprowadzając nowy regulamin wynagradzania z 1 kwietnia 2010 r. nie był zobowiązany do zmiany w trybie określonym tymi przepisami, tj. w drodze wypowiedzenia, dotychczasowych warunków zatrudnienia, a także przez błędne przyjęcie, że regulamin ten obowiązywał skarżących w zakresie w jakim pogarszał ich dotychczasowe warunki zatrudnienia, 4/ art. 77² § 5 k.p. przez niezastosowanie i przyjęcie, że regulamin wynagradzania z 1 kwietnia 2010 r. wszedł w życie 15 kwietnia 2010 r., w sytuacji gdy pracodawca przed jego wprowadzeniem nie uzgodnił jego treści z działającą w zakładzie pracy zakładową organizacją związkową, 5/ § 15 ust. 1 i 3 regulaminu wynagradzania pracowników pozwanego w związku z § 4 ust. 1 rozporządzenia przez błędną wykładnię i przyjęcie, że świadczenie wypłacane pracownikom tytułem „diety” obejmowało zwrot wszystkich kosztów ponoszonych w związku z podróżą służbową, w sytuacji gdy po pierwsze pojęcie diety zdefiniowane jest w sposób wiążący w powołanym rozporządzeniu, po drugie pracodawca nie wskazał w treści regulaminu wynagradzania, że kwota wypłacana tytułem diety miałaby

obejmować zwrot wszystkich kosztów podróży służbowej i dodatkowo w § 25 regulaminu pracy, który obowiązywał równoległe z regulaminem wynagradzania z 20 lipca 2006 r., wyraźnie rozróżnił świadczenie z tytułu „diety” od świadczenia z tytułu „ryczałtu za nocleg”, zobowiązując się do wypłaty obu tych świadczeń zgodnie z „przepisami wydanymi przez Ministra Gospodarki i Pracy dla sfery budżetowej”, 6/ art. 9 § 4 w związku z art. 18^{3c} § 1 i § 2 k.p. przez niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że postanowienia regulaminów pracy wyłączające możliwość przyznania ryczałtu za nocleg jedynie kierowcom, których pojazdy wyposażone są w miejsce do spania, należy uznać za obowiązujące, w sytuacji gdy zapisy regulaminów pracy w ewidentny sposób naruszają zasadę równego traktowania w zakresie wynagradzania odmawiając jedynie kierowcom prawa do ryczałtów za noclegi, podczas gdy umożliwienie spania w kabinie samochodu nie stanowi zapewnienia pracownikowi bezpłatnego noclegu, 7/ art. 77⁵ § 1, § 3, § 4 i § 5 k.p. przez błędną wykładnię i przyjęcie, że pozwany pracodawca pomimo braku wprowadzenia odpowiedniej regulacji wewnętrznej (w układzie zbiorowym lub regulaminie wynagradzania) miał obowiązek wypłacać na rzecz pracowników dietę jedynie w wysokości 23 zł, w sytuacji gdy z przepisów wprost wynika, że prawo pracodawcy do obniżenia diety do 23 zł jest uwarunkowane przyjęciem odpowiednich postanowień w układzie zbiorowym, regulaminie wynagradzania, bądź umowie u pracę, w przypadku zaś braku takich postanowień pracownikom należy się dieta w wysokości określonej w odpowiednich rozporządzeniach wykonawczych, 8/ art. 9 § 3 k.p. przez niezastosowanie i przyjęcie, że pracowników wiążą postanowienia § 15 ust. 1 i 3 regulaminu wynagradzania z 1 kwietnia 2010 r., w sytuacji gdy w zakładzie pracy pozwanego w okresie od 1 stycznia 2010 r. do 1 stycznia 2011 r. obowiązywały korzystniejsze dla pracowników postanowienia porozumienia zbiorowego z dnia 18 listopada 2009 r., które przyznawały pracownikom jednolitą „dietę” w wysokości 38 Euro za dobę, 9/ art. 9 § 2 i § 3 k.p. przez niezastosowanie, w sytuacji gdy 28 czerwca 2011 r. pozwany pracodawca wprowadził nowy regulamin pracy, którego postanowienia zawarte § 25 zdanie 2, przyznające pracownikom dietę i ryczałt za nocleg w wysokości przewidzianej dla pracowników sfery budżetowej były korzystniejsze od zasad ustalonych wcześniej w regulaminie wynagradzania z 1 kwietnia 2010 r. i porozumieniu zbiorowym z 3 grudnia 2010 r.,

10/ art. 9 § 2 k.p. w związku z § 2 ust. 2 lit. b w związku z § 9 ust. 2 rozporządzenia przez niezastosowanie i przyjęcie, że w stosunku do pracowników miały zastosowanie postanowienia § 15 ust 3 lit. b regulaminu wynagradzania z 1 kwietnia 2010 r. w zakresie w jakim ustalały wysokość ryczałtu za nocleg (ukrytego w ocenie Sądu Okręgowego pod pojęciem „inne koszty socjalne”) na poziomie 25 Euro, w sytuacji gdy reprezentowani pracownicy odbywali podróże służbowe w krajach, w których ryczałt za nocleg zawsze wyższy był od kwoty 25 Euro. Dodatkowo skarżący zarzucili naruszenie przepisów postępowania, których uchybienie miało istotny wpływ na wynik sprawy, a mianowicie 1/ art. 217 § 1 w związku z art. 227 w związku z art. 248 § 1 k.p.c. przez odmowę zobowiązania pozwanego do przedłożenia kart „realizacja zadania” za okres objęty wszystkimi powództwami i odmowę przeprowadzenia dowodu z tych dokumentów, w sytuacji gdy w ocenie powodów przeprowadzenie tego dowodu miało istotny wpływ na ocenę zasadności wysokości zgłoszonych roszczeń, 2/ art. 217 § 1 w związku z art. 227 w związku z art. 278 § 1 k.p.c. przez odmowę przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego z zakresu księgowości celem ustalenia wysokości należności przysługujących powodom z tytułu ryczałtów za noclegi, w sytuacji gdy przeprowadzenie dowodu z tej opinii miało istotny wpływ na ocenę zasadności wysokości zgłoszonego roszczenia, 3/ art. 193 § 1 i 2 k.p.c. przez błędne przyjęcie, że zgłoszone roszczenia ewentualne należy traktować jedynie jako zmianę powództwa, stanowiącą ukryty wniosek o cofnięcie powództwa o ryczałty za noclegi.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparli na oczywistej zasadności skargi wobec naruszenia przez Sąd drugiej instancji art. 241¹³ § 2 w związku z art. 77² § 5 k.p. oraz § 15 ust. 1 i 3 regulaminu wynagradzania pracowników pozwanego z 20 lipca 2006 r. w związku z § 4 rozporządzenia.

Wskazując na powyższe skarżący wnieśli o uchylenie i zmianę w całości zaskarżonego wyroku przez uwzględnienie wniesionych powództw, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Z., oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz każdego z

powodów kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego za wszystkie instancje oraz postępowanie kasacyjne, według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się usprawiedliwiona jedynie w jej nieznaczej części dotyczącej okresowego obniżenia i bez wymaganego wypowiedzenia zmieniającego wysokości diet rozumianych jako dodatek z tytułu wszystkich zwiększonych wydatków poniesionych przez skarżących podczas zagranicznych przejazdów w transporcie międzynarodowym z 40 do 38 euro. W tym zakresie Sądy obu instancji naruszyły art. 77² § 5 w związku z art. 241¹³ § 2 k.p., albowiem istotnie doszło do bezpodstawnego okresowego obniżenia łącznej kwoty spornego dodatku, obejmującego zarówno diety jak i ryczałty za noclegi w transporcie międzynarodowym. Takie ewidentne pogorszenie spornych regulaminowych należności ze stosunku pracy wymagało dokonania indywidualnych wypowiedzeń tych okresowo obniżonych świadczeń ze stosunku pracy albo uzyskania wyraźnego porozumienia zmieniającego na niekorzyść powodów łączną kwotę spornych należności z 40 do 38 euro. Sama możliwość zapoznania się z treścią zmienianych w tym zakresie postanowień regulaminów wynagradzania ani „zdawanie sobie sprawy z treści łączącego strony stosunku prawnego” nie oznaczały uzyskania przez pozwanego zgody na choćby okresowe obniżone wysokości spornych należności i to „poprzez fakty dokonane, polegające na akceptacji przez pracowników zasad wypłaty świadczeń wynikających z nowego regulaminu wynagradzania” nawet wtedy, gdyby zakładowa organizacja związkowa zaangażowana w proces negocjowania nowego regulaminu wynagradzania z 1 kwietnia 2010 r. była „wyrazicielem woli wszystkich pracowników”. Tymczasem, samo zachowanie trybu wejścia w życie tego zakładowego źródła prawa pracy przez podanie go do wiadomości „w sposób przyjęty u pozwanego pracodawcy” nie prowadziło do jego normatywnego automatycznego oddziaływania w części obniżającej na niekorzyść powodów łączną kwotę spornych świadczeń z 40 do 38 euro. Uzgodnienie przez pracodawcę ze związkami zawodowymi i skuteczne wprowadzenie nowego zakładowego regulaminu wynagradzania, który obniżał istotne należności ze stosunku pracy, nie oznacza uzyskania dorozumianej zgody pracowników na pogorszenie spornej należności tylko dlatego, że wiedzieli oni lub

mogli zapoznać się z nowym regulaminem wynagradzania i pobierali obniżone świadczenie, skoro jego wyrównania dochodzili na drodze sądowej. Nie można domniemywać uzyskania zgody pracowników na pogorszenie istotnych należności ze stosunku pracy *per facta concludentia*, jeżeli ustalone fakty zaprzeczały dorozumianemu uzgodnieniu, w tym „przez fakty dokonane”, indywidualnych porozumień zmieniających okresowo na niekorzyść powodów wartość spornych należności z 40 do 38 euro, zamiast dokonania indywidualnych wypowiedzeń zmieniających (art. 77² § 5 w związku z art. 241¹³ § 2 k.p.).

Tylko w celu naprawienia tego błędu Sąd Najwyższy wyrokował jak w pkt 1 sentencji na podstawie art. 398¹⁵ k.p.c.

W pozostałym zakresie podstaw i zarzutów kasacyjnego zaskarżenia skarga kasacyjna okazała się nieusprawiedliwiona. Na gruncie złożonego stanu prawnego, który wywoływał liczne kontrowersje jurysdykcyjne, Sądy obu instancji w rozpoznanej sprawie ustaliły, że sporne świadczenie nazwane w regulaminach wynagradzania dietą lub „delegacją” obejmowało wszystkie świadczenia z tytułu zwiększonych kosztów utrzymania i noclegów w związku z wykonywanym przez powodów międzynarodowym transportem samochodowym. Wbrew zarzutom skarżących, uprawniona była wykładnia spornych postanowień regulaminów wynagradzania, które z wymienionych tytułów przyznawały jedną kwotę na pokrycie zwiększonych wydatków na utrzymanie i pobyt (noclegi) w transporcie międzynarodowym, bo została oparta na praktyce, wiedzy i dorozumianej zgodzie spornych stron, że wypłacone przez pozwanego diety za wykonywanie przewozów międzynarodowych obejmowały wszelkie poniesione przez powodów zwiększone wydatki kierowców, w tym koszty wyżywienia i zagranicznych noclegów. Takie rozumienie spornych „delegacji” potwierdzały zawierane w tym zakresie przez pozwanego pracodawcę z zakładowymi związkami zawodowymi porozumienia kończące spory zbiorowe, w których dokonano „dookreślenia”, tj. precyzyjnego podziału łącznej kwoty spornych należności na zwiększone koszty wyżywienia (diety) oraz „inne koszty socjalne”. Utrwalało to wcześniejszej praktyki pozwanego oraz wiedzę i godzenie się powodów na to, że sporne wypłaty miały zaspokajać wszystkie koszty związane z wykonywanym transportem międzynarodowym, niezależnie od kontrowersyjnych postanowień regulaminów pracy, z których

wynikało, iż powodowi nie przysługiwał „ryczałt za nocleg kierowcy przy nieskorzystaniu z hotelu, jeżeli samochód jest wyposażony w miejsce do spania”. Regulacja minimalnej wysokości diet kierowców w transporcie międzynarodowym, którą zakładowe regulacje płacowe nie mogą ustalać w wysokości niższej niż „dieta krajowa” (art. 77⁵ § 4 k.p.) oraz wiedza powodów o tym, że sporne należności obejmują wszystkie koszty związane z wykonywanym międzynarodowym transportem samochodowym, pozwalały uznać kontestowaną w skardze wykładnię za nienaruszającą podstaw kasacyjnego zaskarżenia, zwłaszcza w sposób zakwalifikowany przez skarżących jako rzekomo oczywisty.

Ponadto kontestowana interpretacja spornych należności uzyskała potwierdzenie w osądach tożsamyh lub analogicznych sporów przez Sąd Najwyższy, który jednolicie uznał, że jeżeli kierowcy zatrudnieni w transporcie międzynarodowym otrzymywali świadczenia nie mniej korzystne niż wynikające z przepisów powszechnie obowiązujących w spornych okresach, to świadczenie nazwane „dieta” pokrywało wszystkie koszty socjalne kierowców związane z wykonywanym międzynarodowym transportem samochodowym (por. wyroki Sądu Najwyższego z: 13 sierpnia 2015 r., II PK 241/14; 15 września 2015 r., II PK 248/14; 17 maja 2016 r., II PK 98/16, lub postanowienie z 26 listopada 2015 r., II PK 112/15, wszystkie dotychczas niepublikowane). W wymienionych judykatach Sąd Najwyższy przyjmował, że regulaminowy ekwiwalent umówiony w jednej łącznej kwocie za dobę pobytu kierowcy w międzynarodowym transporcie samochodowym mógł kompensować zarówno należne diety jak i ryczałty za noclegi. Takie stanowisko potwierdził skład orzekający w przedmiotowej sprawie, nie dzielając stanowiska skarżących wynikających z licznych wątpliwości, nieścisłości lub ułomności spornych postanowień regulaminowych, które wymagały jurysdykcyjnej interwencji Sądu Najwyższego, zwłaszcza że najwyższa instancja sądowa ma ustrojowy i jurysdykcyjny obowiązek zapewnienia jednolitości orzecznictwa sądów powszechnych, które orzekają w wielu tożsamyh lub analogicznych sprawach (art. 1 ustawy z dnia 23 listopada 2022 r. o Sądzie Najwyższym, jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 1254). W konsekwencji w ujawnionym zakresie skład orzekający nie podzielił większości podstaw kasacyjnego zaskarżenia.

Osobnej weryfikacji prawnej wymaga twierdzenie skarżących, że w każdym razie przysługiwał im ryczałt za noclegi co najmniej w „uśrednionej” kwocie ryczałtowej 30 euro za każdy nocleg podczas transportu międzynarodowego za granicą, co ma wynikać z powszechnie obowiązujących przepisów prawa (§ 9 ust. 1-3 rozporządzenia MPiPS z 19 grudnia 2002 r.), zamiast spornego świadczenia wypłacanego w kwotach niższych (25 lub 28 euro). Stanowisko takie nie znajduje uzasadnienia na gruncie miarodajnych ustaleń faktycznych rozpoznanej sprawy, z których wynikało, że powodowie nie nocowali w hotelach, motelach ani pensjonatach. Nie przedkładali pozwanemu żadnych rachunków o ponoszeniu kosztów takich noclegów. W transporcie międzynarodowym prowadzili „w obsadzie jednoosobowej” samochody ciężarowe marki Renault, które są wyposażone w część socjalno-wypoczynkową, w tym „dwa łóżka o długości ok. 2 m i szerokości 1 m, klimatyzację działającą w czasie pracy silnika oraz ogrzewanie i wentylację postojową”. Jedno z łóżek oraz schowki pod nimi powodowie wykorzystywali na przechowywanie własnych rzeczy. Kabina o wysokości ok. 170 cm posiada schowki na ubrania oraz żywność (podłączenie do klimatyzacji gniazda) i gniazda 12 i 24V, do których można podłączyć inne sprzęty, w tym przenośną lodówkę lub telewizor. Wprawdzie kierowcy używają własnej pościeli, ale otrzymują ekwiwalent za pranie i środki czystości. Płatne parkingi zapewniają „prysznic, toaletę, minimum socjalne”. Wprawdzie Sąd Najwyższy uznał, że zapewnienie kierowcy samochodu ciężarowego odpowiedniego miejsca do spania nie stanowi zapewnienia przez pracodawcę bezpłatnego noclegu (por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 12 czerwca 2014 r., II PZP 1/14, OSNP 2014 nr 12, poz. 164), co jednak - w ocenie składu orzekającego w przedmiotowej sprawie - nie wyklucza moderowania wysokości ryczałtu za noclegi odbywane w profesjonalnie przystosowanej do wypoczynku kabinie, która w połączeniu z możliwością korzystania z socjalnej infrastruktury parkingowej zapewnia co najmniej przyzwoite minimum socjalno-bytowe kierowcom transportu międzynarodowego, zważywszy że prowadzą oni zawodowo-mobilny tryb życia, który wymaga odbywania noclegów w przystosowanych kabinach samochodów ciężarowych w nietypowych, zbliżonych do „kempingowych” warunkach socjalno-bytowych na stacjach benzynowych, parkingach lub w bazach transportowych. Nie można też pomijać takich istotnych

okoliczności, że na ogół pracodawcy-przewoźnicy inwestują pokaźnie (istotne) kwoty na zakup i użytkowanie często nowych pojazdów ciężarowych z zaawansowaną częścią noclegowo-socjalną, co nie jest obojętne przy ustalaniu i sądowej weryfikacji wysokości ryczałtów za noclegi kierowców w taki sam sposób jak na przykład za noclegi odbywane w samochodach bez żadnych innowacji techniczno-socjalnych. Tego typu uwarunkowania pozwalają twierdzić, że do czasu wyraźnego legislacyjnego uregulowania wpływu zależności innowacji techniczno-socjalnych na wysokość ryczałtów za noclegi w kabinie samochodu ciężarowego, zapewnienie korzystania przez kierowców samochodowego transportu międzynarodowego z noclegów w specjalnie przystosowanej do tego części kabiny samochodowej, która łącznie z możliwością skorzystania z socjalnej infrastruktury parkingowej zapewnia im przyzwoite minimum socjalno-bytowe, uprawnia pracodawcę do uzgodnienia lub uregulowania w zakładowych przepisach płacowych niższych - niż uśredniona kwota ryczałtu za nocleg - rekompensat za noclegi odbyte w warunkach gwarantujących co najmniej dostateczny komfort nocnego odpoczynku, z możliwością zaspokojenia potrzeb sanitarnych i socjalnych kierowców. Wprawdzie socjalne świadczenie ryczałtowe przysługujące tytułem rekompensaty za noclegi jest na ogół postrzegane jako niezależne od poniesienia takich kosztów, które są wypłacane ryczałtem, ale wysokość układowych, regulaminowych lub umownych ekwiwalentów za noclegi może i powinna uwzględniać określony, w szczególności innowacyjny standard zapewnienia przez pracodawcę możliwości spania kierowców w kabinach samochodów, które zatrzymują na parkingach przystosowanych do odpoczynku po pracy oraz do noclegów, według zależności im wyższy standard takiego odpoczynku tym niższy ryczałt za nocleg. Oznacza to, że dopuszczalne jest moderowanie wysokości ryczałtów za noclegi kierowcy w kabinie samochodu ciężarowego ze względu na rodzaj jej wyposażenia bytowo-noclegowego według zależności im wyższy standard zapewnianego nocnego odpoczynku tym niższy ryczałt za nocleg. Przenosząc to na ujawniony stan faktyczny sprawy, kontestowane ustalenie powodom stawek ryczałtu za noclegi w kwotach 25, a następnie 28 euro, zamiast „uśrednionej” kwoty 30 euro za każdy nocleg, było usprawiedliwione oraz adekwatne do zapewnienia im przez pozwanego pracodawcę możliwości spania w

profesjonalnie wyposażonych w tym celu kabinach samochodów ciężarowych, z czego według miarodajnych ustaleń faktycznych powodowie (kierowcy) zawsze korzystali.

W konsekwencji w tym przeważającym zakresie Sąd Najwyższy oddalił skargi kasacyjne na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.

r.g.